

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Ocak 2022, Cilt: 1, Sayı: 1, ss.130-152

January 2022, Volume: 1, Issue: 1, pp. 130-152

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 03 Aralık 2021 / 03 December 2021

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 26 Aralık 2021 / 26 December 2021

Makale Yayım Tarihi / Publication Date : 30 Ocak 2022 / 30 January 2022

Makalenin Başlığı / Article Title

Radikalleşme Süreçleri: PKK Örneği

Radicalization Processes: The PKK Case

Yazar(lar) / Writer(s)

Dr. Merve ÖNENLİ GÜVEN

Atf Bilgisi / Citation:

Önenli Güven, M. (2022). Radikalleşme Süreçleri: PKK Örneği. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), ss. 130-152, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.5>

Önenli Güven, M. (2022). Radicalization Processes: The PKK Case. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 1(1), pp. 130-152, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.5>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde

No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

RADİKALLEŞME SÜREÇLERİ: PKK ÖRNEĞİ

Dr. Merve ÖNENLİ GÜVEN*

ÖZET

Radikalleşme kavramı terör olgusu ile beraber değerlendirildiğinde, şiddet unsuru iki kavramı ilişkilendiren temel yapı taşını meydana getirmektedir. Literatürde, bireyin bir terör örgütüne katılım kararının, kişinin radikalleşmesi ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Ancak her terör örgütünün, kendi dinamikleri çerçevesinde özellikleri fark etmektedir. Bu farklılıklar da birey-örgüt ilişkisinin anlaşılması için ortak bir patern çıkarmayı zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede bu çalışmada, PKK'ya katılmış bir kişinin, radikalleşmesinin mi katılım kararı almasında etkili olduğu konusu tartışmaya açılmıştır. PKK'ya katılım kararının, beraberinde radikalleşmeyi getirip getirmediği konusu; PKK'nın kongre kararları, eleman temin yöntemleri, örgüte katılım yaşı, yoğunlukla katılımın gerçekleştiği bölgelerin özellikleri üzerinden irdelenmiştir. Yöntem olarak PKK'ya ait açık kaynaklarda yer alan dokümanlar üzerinden içerik incelemesi yapılmıştır. Elde edilen verilerin nitelik incelemesi kapsamında, PKK'ya katılım süreçlerinde kişinin içinde bulunduğu psikolojik ve sosyo-ekonomik durumlarının, terör örgütünün eleman-temin şebekesinin, terör örgütünün manipülasyon ve propaganda tekniklerinin, bireyin karar alma süreçlerini etkilediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda PKK'nın, propaganda ve manipülasyon yöntemleri çerçevesinde bir örgüt imajınasyonu tesis ettiği, alternatif yaşam vaadi içeren bu örgüt imajınasyonunun da kişinin terör örgütüne katılım kararında etkili olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle bazı bireylerde PKK'ya katılımın; örgüt ideolojisi temelinde şiddeti sürdürme amacıyla değil, kişinin zihninde yaratılan örgüt imajınasyonu çerçevesinde vaat edilen alternatif yaşama ulaşmak amacıyla gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Terörizm, Radikalleşme, Şiddetle Radikalleşme, PKK.

RADICALIZATION PROCESSES: THE PKK CASE

ABSTRACT

When the concept of radicalism is evaluated with the phenomenon of terror, violence is the main agent that correlates these two conceptualizations. In literature, the decision to participate into a terrorist organization is framed as a process enhanced by radicalism. However, every terrorist organization has unique characteristics, which make it difficult to derive a common pattern for individual-organization relationship. In this study, the subject of relation between radicalization and participation decision into the PKK is analyzed through the organizational documents of the PKK, member recruitment techniques, participation age of the individuals, and the characteristics of the regions that mostly the participation to the PKK occurs. The methodology of the study is discourse analysis. Through the qualitative

---

* merveonenli@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-5512-4199

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 03 Aralık 2021 / 03 December 2021

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 26 Aralık 2021 / 26 December 2021

analysis of the documents, it is detected that participation processes to the PKK basically depends on the psychological and socio-economic positions of the individuals, which are manipulated by the propaganda techniques of the PKK. Hence, it is concluded in the study that for some group of individuals, decision to participate into the PKK is not for the perpetuation of the violence based on the ideology of the PKK but because of the illusory mental image of the organization depends on the promised alternative life.

Key Words: Terror, Terrorism, Radicalization, Violent Radicalization, PKK.

GİRİŞ

Bu çalışmada terörizm olgusunda radikalleşme kavramının nasıl bir yere sahip olduğu konusu irdelenecektir. Bu kapsamda radikalleşmenin tanımı ve türleri ile beraber radikalleşme-terörizm arasındaki ilişki tartışılacaktır. Çalışmanın temel araştırma sorusu, terör örgütlerine katılım davranışı radikalleşmenin bir sonucu mudur üzerine tesis edilmiştir. Bu amaçla çalışmanın ilk bölümünde öncelikli olarak literatürde, radikalleşme kavramının nasıl ele alındığı açıklanmıştır. İkinci bölümde ise PKK terör örgütüne katılım süreçlerinin, PKK terör örgütü tarafından nasıl organize edildiğine ilişkin PKK terör örgütüne ait açık kaynaklarda yer alan dokümanlardan, bu kapsamda kongre kararları, terör örgütüne yönelik daha önce Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından Şubat 2012 tarihinde Kim Bu Dağdakiler başlığıyla yayımlanan 2001-2011 yılları arasında çatışma, hastalık, örgüt içi infaz, intihar vb. nedenlerle hayatını kaybetmiş olan 1362 örgüt mensubuna ait istatistiki bilgilerden; doğum yeri, katılım yaşı, katılımın gerçekleştiği bölge, örgütte kalma süresi ve terör örgütünde ortalama hayatta kalma süresi verilerinden faydalanılarak PKK terör örgütüne katılım süreçleri ve radikalleşme arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise verilerin analizinden elde edilen sonuçlar, kişinin PKK terör örgütünün ideolojik sunumu üzerinden radikalleşerek mi PKK terör örgütüne katılım kararı aldığı ve katılım eylemi gerçekleştirdiği hususları çerçevesinde tartışılmıştır.

Literatürde radikalleşme olgusuna ilişkin farklı tanımlamalar ve bakış açıları olmakla beraber radikal olarak değerlendirilmeyen destekçi kadrolarla birlikte terör örgütleri içerisinde yer alanlar arasında radikalleşme üzerinden keskin bir ayırım yapılmaktadır. Her terör örgütünün kendine özgü özellikleri ve yapısal farklılıkları, terör örgütlerine katılım süreçlerinin de kendi içlerinde değişiklikler barındırmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada radikalleşme olgusu, PKK'ya katılım süreçleri çerçevesinde tartışılmaktadır. Radikalleşme süreçlerinde, düşünsel temelin eylemsel dinamiklere

dönüşmesi arasındaki ilişkinin radikalleşme kavramını nasıl şekillendirdiği, PKK terör örgütü özelinde tartışmaya açılmıştır. Bu kapsamda PKK terör örgütü özelinde terörizm kavramı ve radikalleşme arasındaki ilişki, katılım kararı ve örgüt içerisinde faaliyet gösterme çerçevesinde ele alınarak bir terör örgütüne katılım beraberinde radikalleşmeyi getiriyor mu sorusu üzerinde durularak katılım ile radikalleşme arasındaki ilişki incelenmiştir.

1. TERÖRİZM ve RADİKALLEŞME KAVRAMLARI

1.1. Tanımsal Çerçeve

Terör; içerisinde şiddetin sürekli kullanımını barındıran, hedef alınan kişi, grup ve/veya kitleyi istenen yönde davranmaya itmek, baskılamak, tehdit etmek, korkutmak amacıyla örgütlü bir yapı tarafından kullanılan bir olgudur.¹ Terörün sistematik bir şekilde örgütlü bir yapı tarafından kullanımı da terörizm kavramını şekillendirmektedir. Terörizm kavramına ilişkin belirgin bir tanım kapsamında uluslararası alanda ortaklaşma hâlihazırda mevcut değilken aslında terörizm olgusunu meydana getiren unsurlar gayet belirgindir. Terörizm olgusunu kavramsallaştıran hususlardan birisi şiddetin kullanımıdır. Sistematik bir şekilde şiddet kullanan örgütlü bir yapı yani terör örgütü, terörizm kavramını somutlaştırmaktadır. Bu örgütlü yapıyı meydana getiren;

- Bireyler,
- Bu kişilerin ortak bir ideoloji etrafında toplanarak şiddeti sistematik bir şekilde kullanmaları,
- Örgütlü yapıyı devam ettirebilmek adına sürekli eleman temini ihtiyacı ve
  - Bu ihtiyaca yönelik olarak da eleman temin ağı gibi yapılar ile
  - Örgütlü yapıların varlığını sürdürebilecek nitelikte finansal gelir gibi hususlar, terörizm kavramını meydana getiren ana unsurlardandır.²

Şiddetin bir ideoloji etrafında meşrulaştırılarak süreklileştirilmesi noktasında radikalleşme kavramı örgütsel ve bireysel temelde terörizm olgusunu şekillendiren diğer unsurlardan birisidir. Terörizm olgusunda tartışmalı alanlardan birisini de radikalleşme kavramı meydana getirmektedir. Bu kapsamda, radikalleşme kavramı farklı derecelendirmeler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Bu derecelendirmelerden birisi şiddetle radikalleşme kavramıdır.

---

¹ Tanım, yazar tarafından oluşturulmuştur.

² Yazara aittir.

Radikalleşme kavramının literatürde temel olarak şiddetle radikalleşme çerçevesinde irdelendiği görülmektedir. Ellis, Miller ve Sideridis (2021, ss.1-10), şiddetle radikalleşme olgusunu, bireysel veya kolektif süreçler kapsamında grup veya birey temelli olarak şiddet eylemlerinin politik, sosyal veya dini amaçlara ulaşmak maksadıyla kullanılması olarak tanımlamaktadır. Avrupa Komisyonu Şiddetle Radikalleşme uzman grubu tarafından şiddetle radikalleşme; aşırıcılık temelinde sosyalleşilerek terörizm öznesinde açığa çıkan bir olgu olarak betimlenmiştir (European Commission, 2008, s.7).

Muro (2016, ss.1-5) radikalleşmeyi bilişsel bir süreç temelinde tanımlayarak aşırıcı düşüncelerin benimsenerek terörizm temelinde eylemsel bir tavrın ortaya çıkması şeklinde radikalleşme kavramını nitelendirmektedir. Muro (2016, s.1), bütün radikallerin terörist olmadığını ancak tüm teröristlerin radikal olduğunu belirterek radikalleşme ve terörist kimliği arasında bir ilişkilendirme yapmıştır. Schmid (2013, s.55) radikalleşmenin belli bir seviyeye kadar siyasi, ekonomik ve sosyal sistemlerin kendilerini yenilemesi açısından yapıcı olduğunu ifade etmektedir. Diğer taraftan Schmid (2013, s.55) aşırılıkçılığın bölücü ve yıkıcı olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda Schmid (2013, s.56) radikaller ve aşırılıkçılar arasında radikallerin reformist ve şiddete başvurmayabilecekleri ancak aşırılıkçıların kapalı, hoşgörüsüz, anti-demokratik, manipülatif ve amaçlarına ulaşmak adına her türlü yolu denemeye hazır oldukları üzerinden bir ayırım yapmaktadır.

Ranstorp (2010, ss.1-18) radikalleşme kavramını karmaşık sosyal ve davranışsal bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Ellis, Miller ve Sideridis (2021, ss.1-10)'in çalışmalarında şiddetle radikalleşme kavramının; ırksal, etnik, dini, siyasi ve cinsiyet temelli ötekileştirmenin öğelerini barındırdığını ifade etmeleri, radikalleşme kavramının karmaşık sosyal ve davranışsal öğelerini ortaya çıkarmaktadır. Şiddetle radikalleşmeye sebep olan unsurlar olarak da sosyal bir grubun göreceli yoksunluğu, dil veya siyasi görüş nedeniyle ayrımcılığa maruz kalma, adaletsizliğe maruz kaldığını düşünme, mağduriyet hissi, etiketlenmek gibi etkenler analiz edilmektedir (Ellis vd., 2021, s.2). Muro (2016, s.5), şiddetle radikalleşmeye sebep olan faktörler olarak; ailevi, sosyal, toplumsal cinsiyet temelli, sosyo-ekonomik, psikolojik, dini, ideolojik, tarihi, kültürel, siyasi, propaganda, sosyal medya veya internet kaynaklı öğeleri saymaktadır.

Radikalleşme küresel, sosyolojik ve siyasi faktörlerle ilişkili olduğu kadar ideolojik ve psikolojik süreçlerin de oluşumuna etki eden bir olgudur (European Commission, 2008, s.16). Radikalleşmenin ortaya çıkmasında adaletsizliğe maruz kalındığına ilişkin algı ve yoksunluk hissi, bireyi bir grupta duygusal ve düşünsel işbirliği yapmaya itmekte ve bu şekilde içine dâhil olunan grupta beraber 'biz'e karşı 'onlar' paradigması ortaya çıkmaktadır (European Commission, 2008, s.9). Şiddetle sonuçlanan radikalleşme, radikalleşmeyi mümkün kılan çevre ve kişinin içinde bulunduğu durumla ilişkili olsa da her birey aynı çevre koşulları ve benzer kişisel durumları neticesinde radikalleşmemekte veya şiddet içeren eylemlere dâhil olmamaktadır (European Commission, 2008, s.11). Koomen ve Der Pligt (2016, s.7) bireyin radikalleşme sürecini; kişinin bireysel deneyimlerinin, sosyal kimlik geliştirilmesi süreçleri ile beraber toplumun kültürel özelliklerinin, içinde bulunulan sosyal iklimin, katalizör olaylarla beraber kişinin belli bir ideoloji çerçevesinde radikalleşmesi temelinde açıklamaktadırlar. Bu bağlamda kişisel deneyimler, akrabalık-arkadaşlık ilişkileri, grup dinamikleri ve sosyalleşme süreçleri şiddetin kullanımını kişisel düzeyde tetikleyici bir etkiye sahiptir (European Commission, 2008, s.9). Gençlerin işsiz olmaları, eğitimlerini yarıda bırakmaları, ailevi sorunlarının bulunması, aile içinde istismar veya şiddete maruz kalmaları, travmatik deneyimleri gençlerin şiddete yönelmesini kolaylaştırmaktadır (European Commission, 2008, s.13).

Koomen ve Der Plight (2016, s.12) bireylerin içinde buldukları gruplara yönelik önyargı, etiketleme gibi hususları deneyimlemelerinin de özellikle genç yaştaki kişilerin başta bir düşünce üzerinden akabinde de eylemsel temelde radikalleşme eğilimlerini artırdığını vurgulamaktadırlar. Özellikle gençlerin bir gruba ait olma deneyimleri, akranları tarafından kabul edilmenin gençler için ön planda olması veya bir lider olarak gördükleri kişinin peşinden gitme arzusu, gençlerde radikalleşme ve aşırılıkçı eylemlerin sergilenmesini tetikleyebilmektedir (European Commission, 2008, ss.1-20). Bu kapsamda radikalleşmiş grupların ürettiği söylemler ve propaganda yöntemleri de kişinin içinde bulunduğu durumu nasıl algıladığı ile ilgili olarak kişinin radikalleşme süreçlerine etki etmektedir (Koomen ve Der Plight, 2016, s.50). Şiddetin sergilenmesinde ise grup dinamiklerinin, ideolojik ve siyasi olarak sunduğu stratejiler temelinde şiddetin kullanımının meşrulaştırılmasında önemli bir işlevi bulunmaktadır (European Commission, 2008, s.16). Grup dinamikleri, kişinin şiddeti eyleme

dönüştürme noktasında; düşman imajınasyonun çerçevesinde ve şiddetin nasıl kullanılacağı kapsamında birey için hazır verili bir ortam sunmaktadır.

Şiddetle radikalleşme olgusuna ilişkin yapılan araştırmalarda psikolojik faktörlerin radikalleşme eğilimini tetiklediğine ilişkin bulgular yer almaktadır. Ellis, Miller ve Sideridis (2021, s.2) çalışmalarında 2019 yılında yapılan bir araştırmaya atıf yaparak ayrımcılığa maruz kalma temelinde deneyimler yaşamış olan kişilerin depresyona yatkınlıkları ve şiddetle radikalleşmeye eğilimli olmaları çerçevesinde bir ilişki tespit edildiğini belirtmektedirler. Toplum içerisinde yabancılaşma, ötekileştirme ve ayrımcılık öğelerine maruz kalma, öfke duygusunun şiddetle ifade edilmesine neden olabilmektedir (European Commission, 2008, s.11).

Radikalleşmeye ilişkin literatürde, radikalleşme olgusuna sebep olan unsurlar ile radikalleşme kavramının derecelendirilmesine neden olan unsurlara ilişkin farklı bulguların da bulunması, terör örgütlerinin ortaya çıkışları ile varlıklarını sürdürme noktasında gösterdikleri örgütsel davranış kapsamında radikalleşme olgusunun kavramsallaştırılmasında da farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Radikalleşme farklı ideolojik temelli terör örgütlerinin hepsinde yer alan bir olgudur. Dini motivasyonlu olsun etnik milliyetçi temelli veya sol tandanslı olsun, terörü öznesinde barındıran tüm örgütlenmeler, şiddetin kullanımı ve şiddet kullanımının süreklileştirilmesi noktasında radikallerdir. Şiddetin kullanımını meşru kılmak ve düşman imajı üzerinde şiddeti, sorgusuz sualsiz kullanmak maksadıyla örgüt mensubu, terör örgütünün ideolojisi temelinde terör örgütlerinin örgütsel yapılarının unsularınca radikalleştirilmektedir. Radikalleşme süreçleri terör örgütlerinin kendi özelliklerine göre terör örgütüne katılmadan önce veya terör örgütüne katıldıktan sonra gerçekleşmektedir. Bu kapsamda radikalleşme kavramının bir süreç olarak nasıl gerçekleştiğinin ve literatürde nasıl çerçeveslendiğinin anlaşılması önem arz etmektedir.

1.2. Bir Süreç Olarak Radikalleşme Kavramı

Literatürde radikalleşme kavramına ilişkin tanımlamalar değişse de radikalleşmenin bir süreç dâhilinde gerçekleştiğine ilişkin bir fikir birliği bulunmaktadır. Radikalleşme, aşırılıkçı inançların, duyguların ve davranışların şekillenmesi kapsamında bir süreç olarak kavramlaştırılmaktadır (Trip vd., 2019, s.1). Moskalenko ve McCauley

(2020, s.4) bir süreç olarak radikalleşmeyi; bireylerin, grupların veya daha büyük yapıların şiddeti kullanmayı bir nedene bağlayarak gerçekleştirmeleri ve şiddet kullanımını kabul etmeleri temelinde tanımlarlarken terörizmi de radikalleşme sürecinin son noktası, evresi olarak nitelendirmektedirler. Schmid (2013, ss.1-61) radikalleşmenin bir süreç olarak kavramlaştırılması noktasında siyasi olarak kutuplaşmanın diyalog, anlaşma çerçevesinde şiddet içermeyen baskı ve zorlama veya şiddet içeren aşırılıkçılık şeklinde de ortaya çıkabileceğinden bahsetmektedir. Literatürde radikalleşme sürecinin genel çerçevesi; düşünsel temelde belli bir ideolojiyi benimseme akabinde radikalleşme, katalizör bir olayla şiddet içeren eylemlerin gerçekleştirilmesi temelinde açıklanmaya çalışılmaktadır (Muro, 2016, s.1-5). Bu tanımlamaların ortaklaştıkları nokta ise bir süreç olarak radikalleşmenin her zaman terörizm ile sonuçlanmamasıdır.

Şiddet kullanımını mümkün kılan radikalleşme sürecinde özellikle kişinin duygularının önemli bir itekleyici unsur olduğu belirtilmektedir (Trip vd., 2019, ss.1-10). Trip (2019, ss.1-10) bireyin, hayatında yaşadığı duygusal belirsizliklerinin deneyimlediği yoksunluklarla beraber endişe, depresyon ve öfkeye neden olarak, duyguların radikal düşüncelere dönüşmesine sebep olabileceği üzerinde durmaktadır. Kişinin deneyimlediği endişe, depresyon ve öfke duyguları, bireyin radikal olarak düşüncelerinin şekillenmesi ile bir ideoloji etrafında birey için anlam bulmaya başlamaktadır (Trip vd., 2019, ss.1-10).

Kişinin hayatı ve geleceği ile ilgili yaşadığı belirsizliği, yakınlaştığı radikal ideolojiyi temsil eden grupla bütünleşmekle gidermesi, diğer taraftan kişinin kimliği ile ilgili yaşadığı bocalamayı da ortadan kaldırmaktadır (Tajfel ve Turner, 1979, ss.33-37). Bireysel belirsizlik kronik, yaygın ve akut bir hal aldığı anda insanlar aşırılıkçı gruplara daha yakınlık hissederler çünkü kendisinin dışında olarak tasvir ettiği diğerlerine karşı nasıl davranacağına, düşüneceğine ve hissedeceğine ilişkin belirli bir ilk örnek, kişi için verili bir şekilde bulunmaktadır (Hogg ve Wagoner, 2007, ss.69-126). Astrup, Boss ve Hogg (2020, ss.1127-1136), kişinin bireysel özelliklerinin; biyolojik ve psikolojik süreçlerinin, kişinin kimliğinin şekillenmesinde ve şiddetle radikalleşme eğiliminde belirleyici bir role sahip olduğunu belirtmektedirler.

Radikalleşme süreçlerinin terörizmle neticelenmesinde belirleyici olan diğer bir etken de ideolojidir (European Commission, 2008, ss.1-20). İdeoloji, kişinin örgütlü yapıya yaklaşmasında ve sonraki aşamada

katılmasında etkili bir öge olmakla beraber ideolojik endoktrinasyon da militan kimliğin inşasında önemli bir işleve sahiptir. İdeoloji, bireyin şiddeti bir yöntem olarak benimsemesini sağlayan bir unsurdur (European Commission, 2008, ss.1-20). İdeoloji, bilişsel bir çerçeve sunarak kolektif kimliğin şiddetle radikalleşmesini mümkün kılmaktadır (European Commission, 2008, ss.1-20). Milliyetçilik, Marksizm, faşizm, köktendincilik gibi ideolojilerin tesis ettiği bilişsel çerçeveler, kolektif kimliğin şiddet temelli şekillenmesinde önemli bir etki gücüne sahiptir (European Commission, 2008, s.14). Bu tarz bilişsel çerçeveler ve kolektif kimlikler, radikalleşme süreçlerinde grup içi dayanışmayı ve gruba bağlılığı artırmak amacıyla da kullanılmaktadırlar (European Commission, 2008, s.14).

İdeolojinin yanı sıra propaganda da radikalleşme süreçlerinde önemli bir işleve sahiptir. Propagandanın yayılmasıyla radikaller geniş kitlelere ulaşabilmekte ve şiddet içerikli duygu, düşünce ve taleplerini saldırgan retorikleri çerçevesinde geniş kitlelere ulaştırabilmektedirler (European Commission, 2008, s.16). Ayrıca propaganda sayesinde düşman imajına yönelik şiddeti kullanmaya öykündürmede birey ve grup nezdinde mümkün olabilmektedir. Şiddetin hedefi olan düşman imajı, terörist propagandasıyla düşmanın insanlıktan çıkarılmasına neden olmaktadır (European Commission, 2008, ss.1-20). Aynı zamanda propaganda, radikalleşme süreçlerinin de devamlılığını ve grup içi bağların güçlenmesini sağlamaktadır (European Commission, 2008, ss.1-20). Propaganda sayesinde duygusal ve rasyonel durumlar, şiddetin kaçınılmazlığı temelinde şekillendirilmektedir (European Commission, 2020, ss.1-20). Terörist propaganda, kişinin şiddet kullanma tercihini ahlaki olarak normalleştirmekle beraber kişinin şiddet kullanımı üzerinden kahramanlık retorikleriyle doğru bir eylem gerçekleştirdiği yanılgısına neden olarak, kişinin gerçek olmayan bir fantezi dünyasını deneyimlemesine neden olmaktadır (European Commission, 2020, ss.1-20).

Kişinin radikalleşen düşüncesinin şiddet içeren eylem gerçekleştirmeye dönüşmesinde katalizör etkenler olarak ekonomik, sosyal, siyasi ve kişisel nedenler olduğu belirtilmektedir (Muro, 2016, ss.1-5). Horgan ve Taylor (2011, ss.173-186), bireyin ve grupların radikalleşme süreçlerinde çevrenin etkisi ile beraber her birey için radikalleşme süreçlerini; sosyo-psikolojik faktörler, siyasi çatışmalar, dini motivasyonlar ve çatışmaya yönelik söylemler üretilmesi gibi unsurlardan hareketle farklı şekilde deneyimlenen bu unsurların radikalleşmenin nasıl gerçekleştiğine

ilişkin kesin çizgilerle tanımlanmış bir çerçeve çizilemediği hususunu belirtmektedirler. Horgan ve Taylor (2011, ss.183-184), radikalleşme sürecini;

1. Radikalleşme öncesi,
2. Radikalleşme,
3. Şiddetle radikalleşme ve
4. Terör eylemleri gerçekleştirme şeklinde evrelere ayırmışlardır.

McCauley ve Moskalenko (2008, s.418) radikalleşme sürecini 12 aşamada tanımlamıştır. Bunlar;

1. Mağduriyet hissi,
2. Siyasi yakınma/şikâyet,
3. Radikal bir gruba katılma-kaygan meyil,
4. Radikal bir gruba katılma-katılımın içselleştirilmesi,
5. Aşırıçılık,
6. İzolasyon altında grup içi aşırı bağlılık,
7. Gruba destek sağlanması için mücadele,
8. Yoğunlaşma,
9. Bölünme,
10. Çatışma,
11. Nefret ve
12. Şehitlik şeklinde tasniflenmiştir.

McCauley ve Moskalenko (2008, ss.416-418) piramit bir modelle açıkladıkları radikalleşme sürecine ilişkin birey nezdinde sosyo-psikolojik unsurların; inanış, duygu ve davranışların, grup seviyesinde ise yaratılan grup normları çerçevesinde radikalleşme süreçlerinin şekillendiğini vurgulamaktadırlar.

Radikalleşmenin şiddete dönüşmesine ilişkin Borum (2011, ss.37-62) geliştirdiği modelinde şikâyetlerin/sorunların ve hassasiyetlerin sebebi olarak nitelenen bir hedef gruba yönelik duyguların nefrete nasıl dönüştüğünü ve bu nefret temelinde şiddetin kullanımının nasıl

meşrulaştırıldığı üzerinde durmuştur. Borum (2011, s.39) bu dört aşamalı süreci;

1. Soruna sebep olan bir veya daha fazla etkenin bulunması,
2. Sorunun haksızlık olarak çerçeveselenmesi,
3. Deneyimlendiği düşünülen haksızlık şeklinde çerçeveselenen sorun nedeniyle kişi, grup veya bir milletin suçlanması,
4. Suçlanan tarafın ötekileştirilmesi ve düşmanlaştırılması şeklinde tanımlamıştır.

Bu model üzerinden radikalleşmeye ilişkin yapılan analiz, makro seviyede radikalleşmenin ana etkenlerini açıklamaktadır. Bu kapsamda da radikal kişi, yasa dışı faaliyette bulunan, şiddet eylemleri gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmaktadır (Muro, 2016, s.4). Bu tanımlama çerçevesinde sempatic ve destekleyici kadrolar, radikalleşme sürecine dahil edilmemektedir. Koomen ve Der Pligt (2016, ss.59-63) bu kapsamda radikalleşmeye sebep olan öfke, korku, intikam, saldırganlık duygularının karşı tarafın düşmanlaştırılmasında etkili olduğu üzerinden bireyin kendisini temsil ettiğine inandığı bir grup adına radikalleşmesine neden olabileceği üzerinde durmaktadırlar.

Schmid (2013, ss.3-5) terörizme neden olan radikalleşme süreçlerini üç seviyede analiz etmektedir;

1. Mikro seviye; bireysel düzeyde kişinin topluma entegre olamaması, kimlik problemleri yaşaması, ayrımcılık, yabancılaşma, göreceli yoksunluk gibi direkt veya dolaylı durumların kişinin öznesi olması,
2. Mezo seviye; grup bazlı örgütlenme,
3. Makro seviye; radikalleşmenin kamuoyunda, siyasi partiler nezdinde gerçekleşmesi; azınlıklar, diaspora gibi grupların yaşadıkları süreçler temelinde radikalleşmeleri.

Radikalleşme süreçlerine ilişkin aşamaların, radikalleşmeye neden olan unsurlar temelinde açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu kapsamda bu çalışmada PKK terör örgütü içerisindeki radikalleşme olgusu ve radikalleşme süreçleri; mezo seviyede örgütsel yapı temelinde ve mikro düzeyde birey özelinde irdelenerek bireyin, PKK terör örgütüne katılım kararının nasıl şekillendiği açıklanmaya çalışılmıştır.

2. PKK İÇERİSİNDE RADİKALLEŞME OLGUSU ve RADİKALLEŞME SÜREÇLERİ

Literatürde genel olarak terör örgütlerine katılma kararı ile birlikte şiddet yoluyla radikalleşme, doğru orantılı bir şekilde ele alınmaktadır (Borum; 2011, Hogg; 2007, Horgan; 2012, McCauley; 2008, Moskalenko; 2008, Muro; 2016). Örneğin sempatzan olan bir kişinin şiddet yoluyla radikalleşmediği ancak terör örgütüne katılan kişinin katılma eylemiyle beraber şiddet yoluyla radikalleştiği kabul edilmektedir. Şiddet yoluyla radikalleşmediği değerlendirilen destekçi/sempatzan kadrolarla beraber terör örgütleri içerisinde yer alanlar arasında radikalleşme üzerinden yapılan bu keskin ayırım, bu çalışmada PKK terör örgütüne katılım süreçleri çerçevesinde tartışılacaktır.

PKK terör örgütüne katılım kararını almak ve terör örgütüne katılmak, beraberinde şiddetle radikalleşmeyi veya radikalleşmeyi getirmekte midir? Bu soruların cevapları için mikro seviyede bir inceleme yapmak gerekmektedir. Terör örgütlerine katılan kişilerin katılım eylemleri ortak bir davranış olsa da bu ortak davranışın arkasında farklı motivasyon kaynakları bulunmaktadır. Diğer bir husus da kişinin örgüte katılma motivasyonlarının, örgüte katıldıktan sonraki beklentileri ile örtüşüp örtüşmediği ile alakalıdır. Ayrıca katılım sonrasında ki süreçlerde, birey-grup ve birey-örgüt ilişkisi de kişinin radikalleşme süreçlerine etki etmektedir.

Bu bölümde PKK terör örgütü özelinde radikalleşme süreçlerinin nasıl gerçekleştiği analiz edilecektir. Radikalleşme süreçlerinin nasıl gerçekleştiğinin anlaşılabilmesi amacıyla öncelikli olarak örgütsel düzeyde yani mezo seviyede akabinde de bireysel düzeyde yani mikro seviyede inceleme yapılması gerekmektedir. Radikalleşme süreçlerinde düşünsel eğilimlerin eylemsel süreçlere dönüşmesi üzerinden radikalleşme kavramının nasıl şekillendiği, PKK terör örgütü özelinde tartışmaya açılacaktır. Ayrıca bir terör örgütüne katılım beraberinde radikalleşmeyi getiriyor mu sorusu üzerinde durularak katılım ile radikalleşme arasındaki ilişki, PKK terör örgütüne ait dokümanların incelenmesi ile Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından Şubat 2012 tarihinde Kim Bu Dağdakiler başlığıyla yayımlanan 2001-2011 yılları arasında çatışma, hastalık, örgüt içi infaz, intihar vb. nedenlerle hayatını kaybetmiş olan 1362 örgüt mensubuna ait istatistiki bilgilerden; doğum yeri,

katılım yaşı, katılımın gerçekleştiği bölge, örgütte kalma süresi ve terör örgütünde ortalama hayatta kalma süresi verileri üzerinden analiz edilecektir.

PKK terör örgütünün örgütsel yapısı incelendiği zaman örgütün kişileri belli bir ideoloji bağlamında kendi örgütsel yapısı bünyesinde toplamaya çalıştığı, amaçları doğrultusunda şiddet kullanımını ideolojisi temelinde meşrulaştırma yönünde propaganda faaliyetleri yürüttüğü görülmektedir. İdeolojisinin şiddeti meşru kılabilmesi noktasında ise PKK terör örgütü konjonktürel gelişmelere göre ideolojik söylemlerinde dönemsel değişimlere gitmektedir. Kuruluş yıllarında, Marksist-Leninist ideoloji üzerinden retorliğini inşa eden PKK terör örgütü, 1990'lı yıllarla beraber söylem retorliğini ağırlıklı olarak etnik milliyetçi çerçevede şekillendirmeye başlamıştır.

Bir terör örgütü olarak terör eylemleri, örgüt içi işleyişleri, bireye yönelik uygulamaları kapsamında geniş bir şiddet skalası olan PKK, şiddeti süreklileştirebilmek için ideolojisini ulusal ve uluslararası alanlarda yaşanan değişimler çerçevesinde meşru bir zemin olarak dinamik bir şekilde evrimleştirmektedir. Örneğin 2000'li yıllarla beraber ekolojik kaygıların uluslararası alanda daha çok konuşulur hale gelmesiyle birlikte PKK terör örgütü, retorğine ekolojik toplum kavramını eklemiştir. Diğer taraftan sözde çevre duyarlılığı olan PKK terör örgütü, kadrolarının eylem yapma imkân-kabiliyetinden yoksun olduğu dönemlerde ise kadrolarına çok basit yöntemlerle de eylem yapabileceklerini; örneğin bir çakmakla ormanların yakılabileceğini, terör örgütünün yapılarından birisi olan Ateşin Çocukları İnişiyatifi adlı grubun twitter hesabı üzerinden duyurmuştur (Twitter, 28.11.2021).

PKK terör örgütü, varlığını kırk yılı aşkın süredir devam ettirebilmektedir. PKK'nın varlığını bu kadar uzun süredir devam ettirebilmesinin en önemli nedenlerinden birisi, terör örgütünün kendisine sürekli insan kaynağı sağlayabilmesidir. Ancak PKK terör örgütü her ne kadar kendisini bir halk hareketi olarak sunmaya çalışsa da kurulduğu günden itibaren, teröre dayalı örgütlü yapısının halktan destek almasını sağlamak adına sürekli bir strateji geliştirme çabası içerisinde olmuştur. PKK terör örgütü halk desteği alamamalarına ve yeterli insan kaynağına sahip olamamalarına ilişkin 04.05.1990 tarihinde gerçekleştirilen II. Ulusal Konferansında bu konuyu gündemine almıştır.

“... En önemlisi de bugün gerillada baş sorunumuz, halk ayaklanmalarına yaklaşımda kendini gösterir. Tam o noktada orada şoke edici haberler geliyor. Nasıl işlerle oynandı, nasıl kaybedildi, işte burada büyük sorumsuzluk vardır... Şimdi ortaya çıktığı kadarıyla neyi yaşıyoruz? Geçen seneki sayımız yarı yarıya azalmıştır... Gerillanın genişleme sorunları var. Bizde belli alanlarda yayılma durumu yaşanıyor. Fakat genelde bir yayılma durumu yaşanmıyor. Gerilla birliği ucuz eylem olsun diye köylere giremez. Bir gerilla birliğinin köye girişi, köyü fethetmeyi içermelidir... Özellikle halk gösterilerinde kadınları özenle ortaya çıkarmakta yarar vardır. Ulusal kurtuluş savaşımızı kitlelere mal etmek ve savaşımız etrafında kenetlenmemiş, ona güç vermemiş tek bir insanımızı bırakmamak ve bu çerçevede kadro ihtiyacımızı gidermede, bu alanları daha güçlü bir kaynak haline getirmek gerekmektedir... Halk göreve davet edilirken, demokratlık ve yurtseverlik temelinde bir bilinçlendirmeyle ikna esas alınmalıdır...” (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 1994, ss.34-83).

Görüldüğü üzere II. Ulusal Konferansında PKK terör örgütü halk desteği alamadığı gibi yeterli sayıda kadrosunun bulunmadığını da ifade etmektedir. Bu sorun alanlarına ilişkin halka nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda neler yapılmasının önem arz ettiği, aynı şekilde eleman temin etmede yaşanan sıkıntı çerçevesinde kadro ihtiyacının karşılanması açısından yapılabileceklere ilişkin konular, ana gündem maddelerinden olmuştur. Bu kapsamda üçüncü kongresinde PKK'nın örgütsel yapısına dâhil ettiği “askerlik yasası” da yine II. Ulusal Konferansında gündem olmuştur. PKK terör örgütü, silahlı yapısına yeterli sayıda kadro temin edememesinden dolayı her aileden bir kişinin terör örgütüne zorla alınması adı altında sözde bir yasa yürürlüğe koymuştur. Bu uygulamayı gerçekleştirdiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan halkın bu duruma karşı çıkması neticesinde, sözde askerlik yasasının nasıl yürütülmesi gerektiği de yine PKK II. Ulusal Konferansında gündeme alınmıştır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 1994, ss.84-85). Halk desteği ve kadro temini konularının 1990'da bu şekilde PKK terör örgütünün gündeminde olması, PKK terör örgütünün iddia ettiği gibi kitleleri arkasından sürükleyen, bir halk hareketinden doğmadığının somut bir göstergesidir.

Bu durumu PKK terör örgütünün kurucusu Abdullah Öcalan, 1993 yılında yayımlanan Nasıl Yaşamalı-1 kitabında şu şekilde ifade etmektedir; “Kürt aileler, 1992 öncesinde PKK savaşçısı olma tehlikesine karşı

çocuklarını alıp Avrupa'ya götürüp evlendirdiler. Gerillaya kaçma korkusu, evlilikle alt edilmeye çalışılmaktadır.” (Nasıl Yaşamalı-1, 1993, s.51) Yine Öcalan, Demokratik Modernite Kadın Devrimi Çağıdır isimli kitabında Kürt ailelerinin çocuklarını terör örgütünden nasıl sakındıklarını şu şekilde ifade etmektedir; “Bir de son derece sakat bir namus anlayışı vardır. Bir kız aile dışına çıkınca ailenin dünyası yıkılır. Bir oğulları yanımıza geldi mi, derin bir acı içine düşerler. Bunları telafi etmek devrimin yüceliğini kavratmakla mümkündür. Bu konuda kesinlikle fedakârlık duygusunu, doğru namus anlayışını geliştirmek gerekir. Bu konuda yapılacak çok iş vardır” (Demokratik Modernite Kadın Devrimi Çağıdır, 2010, s.122). Tüm bu örgütsel ifadeler PKK terör örgütüne katılımı, her bireyin terör örgütüne katılma kararının ve eyleminin kişinin radikalleşmesinin mi bir sonucu olduğu konusunu sorgulamaya açmaktadır.

PKK terör örgütünün tarihçesi incelendiği zaman, terör örgütünün kurulduğu dönemden itibaren terörünü özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde toplumun gündelik hayatını etkileyecek nitelikte tesis ettiği görülmektedir. Bu şekilde PKK terör örgütü, terör yoluyla tesis ettiği korku ve baskı ortamı üzerinden de belirli alanlarda toplumun gündelik hayatına nüfuz edebilme imkânı bulmuştur. Bu çerçevede, terör örgütünün varlığını yıllara sari bir şekilde terörü sistematik bir şekilde toplumun gündelik hayatında görünür kılmaları, PKK terör örgütüne katılım kararını ve katılım süreçlerini de etkilemektedir. Bu durumun en somut örneklerinden birisi, PKK terör örgütünün, sözde askerlik yasası adı altında kaçırma, baskı ve korku yoluyla katılımı sağlama yöntemiyle görülmektedir.

Bu bağlamda PKK terör örgütü II. Ulusal Konferansında “askerlik yasası” kapsamında terör örgütüne katılımı sağlanan kişilerin örgütten kaçmaları halinde kaçanların ailelerinin cezalandırılması gerektiğini karara bağlamıştır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 1994, ss.84-85). Bu durum yine PKK terör örgütüne katılım süreçlerinde radikalleşme olgusunu tartışmalı hale getirmektedir. PKK terör örgütünün ilk kurulduğu yıllar itibarıyla tesis ettiği eleman temin stratejisi ve yöntemleri, PKK terör örgütünün ideolojisi çerçevesinde radikalleşmiş kişilerin terör örgütüne katılımıyla örgütsel yapının tesis edilmediğini göstermektedir.

Bu kapsamda özellikle PKK terör örgütünün örgütsel yapısının inşa edildiği süreç içerisinde eleman temini konusunda ayrıca çalışan bir sistem kurulması, terör örgütünün öncül amaçlarından birisi olmuştur. PKK terör

örgütüne katılım süreçlerinde, örgütün katılımı mümkün kılan eleman temin şebekesi önemli bir işleve sahiptir. PKK terör örgütünün eleman temin yöntemlerinde terör örgütünün kişinin gündelik hayatında bilinir kılınmasını, örgütün eleman temin şebekesi sağlamaktadır. Eleman temin şebekesi terör örgütünün propagandasını bilinir kılmanın yanı sıra, propaganda vasıtasıyla örgüte katılım süreçlerini de mümkün kılmaktadır. Bu kapsamda, kişinin PKK terör örgütüne ilişkin bir düşünce ve kanı geliştirmesinde ve düşüncesini örgüte katılma eylemine dönüştürmesini, PKK terör örgütünün eleman temin ağı sağlamaktadır.

PKK terör örgütü kurulduğu dönemde yeterli sayıda kadroya ulaşamadığından dolayı kaçırma eylemini eleman temininde sıklıkla kullanmıştır, hala da kaçırma, tehdit ve baskı yoluyla eleman temin etmeye devam etmektedir. PKK terör örgütünün eleman temin şebekesi, nüfuz alanlarının etkili olduğu yerlerde özellikle çocuk ve genç yaş grubunu hedef almaktadır. PKK terör örgütünün tarihçesi incelendiği zaman, PKK terör örgütünün spesifik olarak erken ergenlik ve geç ergenlik döneminde ki bireyleri hedef almasının temel sebebi, bu yaş grubunun manipülasyona daha açık olması ve istismar alanlarının daha fazla olmasıdır. Bu noktada PKK terör örgütüne katılım sağlamış ve katılımı sağlanmış kişi temelinde, PKK terör örgütünde radikalleşme olgusunun incelenmesi gerekmektedir.

Diğer bir husus da özellikle PKK terör örgütü tarafından hedef alınan erken ergenlik ve geç ergenlik döneminde ki kişilerin, örgütün eleman temin şebekesi tarafından düşünsel süreçlerinin etkilenmesinin ve yönlendirilmesinin, kişinin radikalleşip radikalleşmediğinin bir belirteci olup olmadığıyla ilgilidir. Bu kapsamda PKK terör örgütüne katılım gerçekleştirmiş kişilerin, katılım süreçlerinde içerisinde buldukları birincil çevre; aile ile ikincil çevre; sosyal hayat, iş ve okul ortamının, kişinin istismar alanlarının anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Özellikle ergenlik döneminde bulunan kişilerin biyolojik süreçleri çerçevesinde aile ile yaşadıkları anlaşmazlıklar, kişiyi akran çevresine yaklaştırmaktadır. PKK terör örgütü de bu kapsamda özellikle bireyin gündelik hayatının içerisinde sosyal ortamını meydana getiren alanlara nüfuz etmeye çalışmaktadır.

Bu çerçevede PKK terör örgütüne katılım süreçleri ve örgütte kalma davranışının, örgütsel anlamda şiddetle radikalleşmiş olan bir yapının içerisinde yer alan her bireyde aynı düzeyde şiddetle radikalleşmeyi mi getirdiği sorusu, bu çalışmanın diğer temel sorularından birisidir. Bu soruya

PKK terör örgütünde yer alan kişilerin örgüte katılım hikâyeleri çerçevesinde;

- Örgüte katılımlarına sebep olan unsurlar; bu unsurların bireyin radikalleşmesinin mi bir sonucu olduğu yoksa farklı faktörlerin mi kişinin örgüte katılmasına neden olduğu,

- Örgütten ayrılma nedenleri kapsamında örgüt içi süreçlere adapte olma noktasında radikalleşip radikalleşmedikleri,

- Radikalleşmelerinin tespiti halinde, hangi unsurların bireyin radikalleşmesine neden olduğu çerçevesinde sağlıklı bir cevabın verilebilmesi için PKK terör örgütünde daha önce yer almış kişilerin ifadelerine ihtiyaç duyulmuştur.

Ancak bu nitelikteki ifadelere ulaşılmasından dolayı çalışmanın temel sorularına cevap bulabilmek amacıyla TEPAV tarafından 2001-2011 yılları arasında hastalık, örgüt içi infaz, intihar gibi çeşitli nedenlerle hayatını kaybetmiş 1362 kişi üzerinden yapılan; doğdukları bölgelere göre dağılım, katılım yaşı, katılımın gerçekleştiği bölge, örgütte ortalama kalma süresi ve kırsalda ortalama hayatta kalma yaşı verilerinden faydalanılmıştır.

“Kim Bu Dağdakiler” başlıklı çalışmada 1362 örgüt mensubunun doğdukları bölgelere göre dağılımında;

- %50’ye yakını Doğu Anadolu, %40 üzerinin de Güneydoğu Anadolu bölgesinde dünyaya geldikleri,

- Katılım yaşının 16-23 arasında yoğunlaştığı ve veri setinin %77’sini oluşturduğu, ortalama katılım yaşının da 19,4 olduğu,

- Katılımın yaklaşık %75’inin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gerçekleştiği,

- PKK terör örgütünde ortalama kalma süresinin 6,9 yıl olduğu, uç değerler çıkartıldığı zaman 3-5 yıl arasının ortalama kalış süresinin zamansal aralığını meydana getirdiği ve

- PKK terör örgütünün kırsal alanlarında ortalama hayatta kalma yaşının 26,4 olduğu tespit edilmiştir (TEPAV, 2012, ss.6-52).

Söz konusu veriler, bireyin radikalleşmesinin mi PKK terör örgütüne katılım kararı almasında etkili olduğu sorusu çerçevesinde analiz edildiğinde;

- Katılım yaş aralığı kişinin PKK terör örgütüne katılım kararı aldığı anda veya katılımının sağlandığı zaman diliminde ergenlik-geç ergenlik dönemi içerisinde bulunduğunu göstermektedir. Bu yaş aralığı, genç

kategorisinde olan bireyin karar alma süreçlerinde içinde bulunduğu biyolojik ve psikolojik süreçlerin de etkisiyle manipülasyon ve propagandaya açık olduğu bir dönemi temsil etmektedir. Ayrıca genç bireyin içinde bulunduğu eğitim, sosyo-ekonomik durumlar ile ihtiyaçları ve isteklerine erişim imkânları ve imkânsızlıkları da kişinin karar alma süreçlerini etkilemektedir. Bu kapsamda özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yıllara sâri bir şekilde toplumun gündelik hayatlarını etkileyecek şekilde varlığını tesis edebilen PKK terör örgütü, bu şekilde özellikle ergenlik-yaş ergenlik dönemindeki bireyleri etkileyebilme imkân-kabiliyetine de sahiptir. Bu süreçleri de eleman temin etme temelinde görevlendirilmiş ve teşkilatlanmış eleman temin ağları üzerinden yürütmektedir.

- Yaş verisi, kişinin doğum yeri ve PKK terör örgütüne katıldığı bölge verileriyle beraber değerlendirildiğinde, PKK terör örgütünün hem kırsal alanda hem de yerleşim bölgelerinde terör stratejisi çerçevesinde kendisine nüfuz alanları elde ettiği bölgeler kapsamında bireyin gündelik hayatında kendisini görünür kıldığını göstermektedir.

- Bu kapsamda kişinin PKK terör örgütüne katılmasına ilişkin karar verme sürecinde, terör örgütünün propaganda ve manipülasyon yöntemlerini kullanan eleman temin şebekesi etkili olmaktadır. Bu kapsamda eleman temin ağının PKK terör örgütüne ilişkin yarattığı yanılsamalı imajın, kişinin karar alma süreçlerine etki etmektedir. Bu kapsamda katılım kararının alınmasında bireyin terör örgütünün ideolojisi çerçevesinde radikalleşmesinden ziyade, terör örgütünün profesyonel eleman temin ağı tarafından manipüle edilmesinin, kişinin karar alma süreçlerinde etkiye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

- Bu çıkarımı, PKK terör örgütünde kalma süresi ve terör örgütünde hayatta kalma süresi de desteklemektedir. Çeşitli sebeplerle hayatını kaybetmiş 1362 örgüt mensubunun PKK terör örgütünde ortalama kalma süresi 6,9 yıl olarak tespit edilmiştir (TEPAV, 2012, s.49) Veri setinde, uç değerler çıkartıldığı zaman 3-5 yıl arasının kalış süresinin ortalama zamansal aralığını meydana getirdiği görülmektedir. Bu kapsamda PKK terör örgütüne katılım kararının beraberinde radikalleşmeyi getirmediği anlaşılmaktadır. Bu veri, terör örgütünde hayatta kalma süresiyle beraber ele alındığında, PKK terör örgütünde ortalama hayatta kalma yaşının 26,4 olması da kişilerin ölüm nedenleri içerisinde intihar ve örgüt içi infaz gibi sebeplerin olmasıyla birlikte değerlendirildiğinde, PKK terör örgütünün norm temelli hayatına, radikalleşmediği nedeniyle ayak uyduramayan

bireyin katılma kararını terör örgütüne ilişkin yaratılan yanılsamalı örgüt imajınasyonu çerçevesinde aldığı çıkarımı ortaya çıkmaktadır.

PKK terör örgütü, özellikle hedef aldığı erken ergenlik-geç ergenlik dönemindeki bireylerin yoksunlukları üzerine örgüt imajınasyonunu alternatif bir yaşam alanı temelinde tesis etmektedir. Bu kapsamda örgüte katılmadan önceki süreçte örgüt imajınasyonu, terör örgütünün ideolojisi temelinde düşünsel radikalleşme veya örgütün varlığını ve şiddet eylemlerini sürdürmeye yönelik bir radikalleşme eğiliminden ziyade kişinin bireysel kaygıları ve arayışları temelinde şekillendirmektedir. Bu çerçevede betimlenen grup içerisinde yer alan kişiler, PKK terör örgütüne katılmadan önce radikalleşmemektedirler.

PKK terör örgütünün bireyin gündelik hayatının sosyo-kültürel ve ekonomik yaşantısına çeşitli uzantıları ile sızabilme imkânı, özellikle manipülasyonu açık kişilerin PKK terör örgütünün yerleşik düzendeki yapılarından sosyal açıdan etkilenmelerini mümkün kılmaktadır. Terör örgütünün kişinin gündelik hayatının normal akışı içerisinde nüfuz edebilmesi nedeniyle PKK terör örgütünün varlığına ilişkin bireyde bir farkındalık yaratılmakta ve bu farkındalığın normleştirilerek, kişinin örgüte sempati duyması yönünde propaganda faaliyetleri yapılmaktadır. Bu süreç neticesinde birey sosyal hayatının içerisinde yer alan, normleştirdiği ve belli bir düzeyde benimsediği örgüt sembolleri, söylemleri ve metaforları üzerinden tanıdığı ve alışageldiği bu öğelere sempati geliştirmeye başlamaktadır.

PKK terör örgütüne katılım sonrası süreç kapsamında değerlendirilen örgütte kalış süresi, bireyin radikalleşme süreçleri açısından önemli bir bilgi stoku sunmaktadır. Bu çerçevede terör örgütünün katılımı mümkün kılmak maksadıyla yürüttüğü propaganda ve manipülasyon çalışmalarının, hedef alınan kişinin istismar edilen özelliklerine hitap ediyor olmasından dolayı kişi, örgüte katılma kararı almaktadır. Bu bağlamda, PKK terör örgütüne katılım kararı ile kişinin radikalleşmesi arasında doğru bir orantı bulunmamaktadır. Bir başka deyişle PKK terör örgütüne katılım, özellikle ergenlik dönemi içerisinde terör örgütüne katılma kararı almış bireyin, radikalleşmesi neticesinde katılım kararı aldığı anlamına gelmemektedir.

SONUÇ

PKK terör örgütü özelinde bu aşamaların, özellikle ergenlik dönemi içerisinde yer alan bireyler açısından, kişinin mağduriyet hissi ile radikal bir

gruba katılma durumu kapsamında işlevselleştiği görülmektedir. Kişinin içinde bulunduğu duruma ilişkin yaratılan mağduriyet hissi, PKK terör örgütüne katılımı mümkün kılmakta ancak her kişi için aynı etki değerinde radikalleşme süreci işlev göstermemektedir.

Terör örgütlerine yönelik bireysel yaklaşımlar her kişi açısından aynı özellikleri taşımamaktadır. Birey-örgüt ilişkisi, birey için örgütün ne anlam ifade ettiği, katılım kararı çerçevesinde hangi motivasyon unsurlarının kişiyi örgüte hangi seviyede yaklaştırdığı, her birey nezdinde farklılık göstermektedir. PKK terör örgütüne katılım süreçleri incelendiği zaman bireyin radikalleşme sürecinden ziyade kişinin terör örgütüne ilişkin geliştirmesinin sağlandığı yanılgılı imajınasyonun, bireyin katılım süreçlerini şekillendirdiği görülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada yapılan değerlendirmeler kapsamında PKK terör örgütüne katılmadan önce ergenlik grubuna dahil olan kişilerde, literatürde çerçeveslendiği şekilde düşünsel bir radikalleşme gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır.

PKK terör örgütüne katılım sonrasındaki süreçte de kişinin beklentileri ile terör örgütünün katılım öncesi yarattığı imajınasyonun uyuşmaması, bireyin örgüt adına radikalleşmesini engelleyen önemli bir etkidir. Bu tarz radikalleşmemiş bireyleri örgütte tutan, zoraki uyumdur. Terör örgütünün normlarına ayak uyduruyor gibi gözükerek cezalardan ve baskılardan kendisini bir taraftan sakınırken bir taraftan da örgütten kaçma alternatiflerinin arayışı içerisindeki kişi. Bu düzeyde olan bireyler radikalleşmedikleri için zoraki uyum kapsamında norm temelli davranışlar sergilemektedirler. Bu özellikleri gösteren kişiler örgüte mensubiyet seviyesinde olup terörist kimliği edinmemişlerdir. Bundan dolayı da PKK terör örgütü, bu tarz yapıda olan kişilerin kaçma düşüncesinin ketlenmesi ve kaçma davranışının engellenmesine yönelik ciddi düzeyde baskı ve korkuya dayalı mekanizmalar işletmektedir.

Bu nedenle de terör örgütü içerisinde cezalandırma sistemi çok etkin bir şekilde işlemektedir. Ceza uygulamalarının yanı sıra baskı ve korkuya dayalı tesis edilen örgüt içi hayatın zorlukları neticesinde, PKK terör örgütünde önemli düzeyde intihar olayları gerçekleşmektedir. Bu hususun yanı sıra iç infaz adı altında da öldürülen örgüt mensupları bulunmaktadır. PKK terör örgütünün örgütsel yaşantısına radikalleşmediği için ayak uyduramayan, terör örgütüne sadece mensubiyet geliştirmiş ancak terörist olmayan kişi, eski yaşantısını ve ailesini özlemektedir. Çünkü PKK terör

örgütünün, alternatif bir yaşam alanı olarak sunduğu ortamın beklediği gibi olmadığını deneyimleyen birey, radikalleşmemiş olmasından dolayı da örgüt hayatına ve şartlarına ayak uyduramamaktadır.

PKK terör örgütü özelinde, henüz radikalleşmeden katılım sağlayan kişilerin örgüt yaşantısı kapsamında radikalleşme süreçleri; terör örgütünün ideolojik ve fiziki eğitimleri, özeleştirici uygulamaları ile kış kampları neticesinde her bireyde süresi farklılık arz eden bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Bu süreçte kişinin örgüt öncesi yaşantısı da kişinin radikalleşme sürecini ketleyen veya tetikleyen bir yönde şekillendiren önemli bir etkidir.

Bu kapsamda PKK terör örgütüne katılımı ve örgütte kalma davranışını sürdürmede, ergenlik döneminin getirdiği psikolojik ve biyolojik şartlar, kişiyi çevresinde kurumsal olarak gördüğü örgüte aidiyet geliştirmeye uygun hale getirmektedir. Çünkü terör örgütünün sosyal nüfuz alanlarındaki etkinliği, bireyin zihninde terör örgütünün kurumsal bir organizasyon çerçevesinde bir değer sistemine sahip olduğu algısını da oluşturmaktadır. Bilgi eksikliği ve entelektüel birikim yoksunluğu, terör örgütünün profesyonel bir şekilde kişinin gündelik hayatında görünür olabilen ve sosyal nüfuz imkân-kabiliyetine sahip örgüt yapılarının, örgütsel söylem ve tecrübelerini hedef aldığı kişiye aktarabilmesini sağlamaktadır.

Yukarıda detayları betimlenen ergenlik dönemindeki bireyin maruz kaldığı propaganda ve manipülasyon karşılığında söylenenleri ölçme ve değerlendirme kapasitesinden (entelektüel ve bilgi birikimi) yoksunluğu, bu bağlamda terör örgütünün sunduklarının birey tarafından sorgulanmaksızın kabul edilmesine neden olmaktadır. Bu şekilde terör örgütünün örgütsel kimliğinin, kişinin zayıf yanlarının istismarı yoluyla benimsenmesinin sağlanması, beraberinde örgüte katılım sonrasındaki süreçte; örgütün gerçek uygulamaları, örgütsel yaşantı ve şartlar temelinde bireyin içselleştirmediği örgütsel kimliğin, kişi tarafından reddedilmesine neden olmaktadır.

Bu çalışmada, PKK terör örgütü özelinde; bireyin sosyo-ekonomik durumu, aidiyet duygusu, rol arayışı gibi ihtiyaçlarının, PKK terör örgütünün kendisini bireyin gündelik hayatında çevrelemesiyle kişi üzerinde inşa ettiği yanılsamalı örgüt imajınasyonu temelinde, bireyin terör örgütüne katılımını nasıl mümkün kılabildiği ortaya konmuştur. Radikalleşmeden de PKK terör örgütüne kişinin katılım kararı alabileceği öne sürülmüştür. Bu çalışma çerçevesinde, bir terör örgütüne katılım kararının beraberinde radikalleşmeyi

getirmeyebileceği, bir terör örgütüne katılım kararı ile radikalleşme sürecinin PKK özelinde doğru orantılı olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu tespitlerden ve önermelerden hareketle bu çalışmada her terör örgütüne katılımın beraberinde radikalleşmeyi veya şiddetle radikalleşmeyi getirip getirmediği konusu tartışmaya açılmıştır. Bu kapsamda bireyin terör örgütüne katılma kararına sebep olan motivasyon unsurları ile beraber kişinin radikalleşip radikalleşmediğine karar verilmesinin gerektiği öne sürülmektedir. Ayrıca terör örgütü içerisinde radikalleşmiş ve radikalleşmemiş kişi arasında ayırım yapılması gerektiği de önerilmektedir.

PKK terör örgütü özelinde radikalleşmiş kişi, terörist olarak betimlenmelidir. Diğer taraftan radikalleşmeden katılım gerçekleştirmiş ve terör örgütünün norm temelli örgüt hayatına zoraki uyum çerçevesinde katılım sağlayan ve örgütten kaçma güdüsü/motivasyonu olan bireylerin de örgüt mensubu olarak tanımlanması, PKK terör örgütüne yönelik izlenecek terörizmle mücadele stratejileri için daha kapsamlı mücadele yöntemlerinin belirlenmesine imkân sağlayacaktır. Bu şekilde örgüt kadrolarının terör örgütüne bağlılık düzeyleri üzerinden mezo seviyenin yanı sıra mikro seviyede de terörizmle mücadele stratejileri geliştirilebilecektir.

KAYNAKÇA

- Astrup G.O., Bos K. ve Hogg A.M. (2020). Radicalization and violent extremism: Perspectives from research on group processes and intergroup relations. *Group Processes and Intergroup Relations*, 23(8): 1127-1136, DOI: 10.1177/1368430220970319.
- Borum, Randy (2011). Radicalization into violent extremism II: A review of conceptual models and empirical research. *Journal of Strategic Security*, 4(4): 37-46.
- Ellis, H.B., Miller, A.B. ve Sideridis G. (2021). Risk and protective factors associated with support of violent radicalization: Variations by geographic location, *International Journal of Public Health*, (ss.1-10). DOI: 10.3389/ijph.2021.617053.
- European Commission's Expert Report on Violent Radicalization. (2008). *Radicalization Processes Leading to Acts of Terrorism*, (ss.1-20). Erişim tarihi: 20 Kasım 2021. https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20080500_cscp_report_vries.pdf

- Hogg A.M. ve Wagoner A.J. (2007). Uncertainty-identity theory. *Advances in Experimental Social Psychology*, 39: 69-126, DOI: 10.1016/S0065-2601(06)39002-8.
- Horgan J. ve Taylor M. (2012). Disengagement, de-radicalization and the arc of terrorism: Future directions for research, Coolsaet, R. (Ed.), *Jihadi terrorism and the radicalisation challenge* içinde (ss.173-186). Routledge.
- Koomen W. ve Pligt J. (2016). *The Psychology of Radicalization and Terrorism*. Routledge.
- McCauley C. ve Moskalkenko S. (2008). Mechanisms of political radicalization: Pathways toward terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20(3): 415- 433, DOI: 10.1080/09546550802073367.
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınları No: 3 (1994). *Kendi İfadesiyle PKK Kimdir Ne Yapmak İstiyor*. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınları.
- Moskalkenko S. ve McCauley C. (2020). *Radicalization to Terrorism: What Everyone Needs To Know*, Oxford University Press.
- Muro D. (2016). *What does radicalisation look like? Four visualizations of socialization into violent extremism*, (ss.1-5). Erişim tarihi: 18 Kasım 2021. https://www.cidob.org/es/publicaciones/serie_de_publicacion/notes_internacionales/n1_1_63/what_does_radicalisation_look_like_four_visualisations_of_socialisation_into_violent_extremism.
- Öcalan, A. (1993). *Nasıl Yaşamalı-1*. Bilim ve Aydınlanma Yayınları.
- Öcalan, A. (2010). *Demokratik Modernite Kadın Devrimi Çağıdır*. Bilim ve Aydınlanma Yayınları.
- Ranstorp, M. (2010). Introduction: Understanding violent radicalization. Ranstorp, M. (Ed.), *Understanding violent radicalisation: Terrorist and jihadist movements in Europe* içinde. (ss. 1-19). Routledge.
- Schmid, A. P. (2013). *Radicalisation, de-Radicalisation, counter-Radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, (ss.1-61). Erişim tarihi: 17 Kasım 2021. <https://www.icct.nl/app/uploads/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf>.

- Tajfel H. and Turner J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. Mary Jo Hatch, M.J. ve Schultz, M. (Ed.) *Organizational Identity* içinde. (ss.33- 37). Oxford University Press.
- Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) (2012). *Kim Bu Dağdakiler*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Yayınları.
- Trip S., Bora H.C., Marian M., Halmajan A. ve Drugas I.M. (2019). Psychological mechanisms involved in radicalization and extremism. A rational emotive behavioral conceptualization. *Frontiers in Psychology*, 10(437): 1-8. DOI: 10.3389/fpsyg.2019.00437
- Twitter. (2021). *Ateşin Çocukları İnisyatifi*. Erişim tarihi: 28 Kasım 2021.https://twitter.com/search?q=rojova%20network&src=typed_query